

Budbärare från universum – medlemsmöte i Stockholm

Tror de flesta människor att astronomer — t.ex. vid Uppsala universitet — arbetar med astrologi?

Det hävdade i alla fall professor Bengt Gustavsson från Astronomiska observatoriet i Uppsala på Vetenskap och Folkbildnings medlemsmöte den 12 december i Stockholm.

Bengt Gustavsson och forskarstuderanden Dan Kiselman talade under rubriken "Budbärare och budskap från universum – skall vi strunta i övertro och spekulationer?".

□ Bengt och Dan tog i tur och ordning upp tre exempel på hur astronomin får bilda fond för pseudovetenskap: astrologi, ufos och spekulationerna om betlehemsstjärnan.

Vilka argument väljer en astronom av facket mot astrologin?

— Att den är så tråkig, föreslog Dan Kiselman. Det finns ofantligt mycket mer spännande i planet-systemet — som filmerna från Voyager-sonderna visar — än alla astrologins tråkiga "förutsägelser".

Bengt Gustavsson föreslog följande argument: de märkliga slingrande rörelser som planeterna gör på himlen framstod säkert för våra förfäder som mystiska och betydelsefulla. Att man försökte tolka deras betydelse var kanske inte så konstigt.

— Idag kan en tolvåring återskapa planeternas rörelser på en hemdator. Det är det enklaste av alla "urverk" inom fysiken.

— Att tro att vi på ett avgörande sätt är kopplade till detta är den mest mekaniska människosyn jag känner till.

Ett annat argument som kan tas upp är Pluto, som upptäcktes 1935 och alltså inte finns med i astrologin före detta datum.

— Hölls det möjligen någon stor astrologisk världskonferens på 30-talet om tolkningen av Plutos ställning? undrade Bengt Gustavsson retoriskt.

På 30-talet trodde man att Pluto var en stor planet. Idag vet vi att den är så liten att den inte bör kallas planet. Om den får vara med varför inte de andra småplaneterna eller månarna?

Är astrologin skadlig?

— Den är irriterande, menade Dan Kiselman. Men det är svårt som astronom att frammana någon större upprördhet för astrologin.

Astrologin förefaller ju mycket populär. Men tror man verkligen på den, eller ser man på den som mer eller mindre en förströelse?

— Jag tror inte att allmänheten skulle acceptera om statsministern sade "nu ska vi höja skatten — eller förklara krig mot Norge — för att månen står i det eller det huset", hävdade en av åhörarna.

Ytterligare en aspekt är att astrologin — som all annan pseudovetenskap — är auktoritär. Astrologer som intervjuas framhåller regelmässigt att "den eller den sortens astrologi är inte seriös". Däremot hör man inte någon astrolog berätta om vilka andra storheter inom fältet han stödjer sig på. Var och en vill framställa sig som högste och ende guru. Det banar vägen för t.ex. en Hans Scheike även bland "oförargliga" astrologer.

UFOs

Finns UFOs? Ja, svarade Dan Kiselman och Bengt Gustavsson: det finns ännu intressanta fenomen, som inte är gröna män. Klotblixtar t.ex. är mycket dåligt utforskade. Det kan ju finnas andra fenomen som också är oförklarade, för att de är så sällsynta.

Sven Ove Hansson påpekade att många UFOloger i själva verket är forskarbegävningar, som arbetar mycket noggrant och målmedvetet: rapportblanketter och statistik kan till och med vara bättre än i seriös vetenskap. Kort sagt är det fråga om människor som skulle kunnat bli mycket hängivna forskare på en icke-pseudovetenskaplig bana — om de bara spåret in rätt från början. Det reser frågan: vad har samhället för vettigt att erbjuda som kan fånga upp forskarintresserade ungdomar?

Är UFO-login skadlig? Tror man på utomjordlingar blir konspirationsteorier oundvikliga, påpekades det. Göran Bengtsson hänvisade till det pseudopsykologiska kvacksalveri som fallet Whitley Streiber är exempel på; uppenbarligen ytterst skadligt.

Slutligen Betlehemsstjärnan. Katalogen över möjliga astronomiska förklaringar till Betlehemsstjärnan är lång — men egentligen är hela idén galen från början. För religionshistoriker finns inget tvivel om att stjärnan är en myt, inte en konkret händelse.

Jonas Söderström